

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Українсько-Азербайджанський Інститут
соціальних наук і самоврядування ім. Г. А. Алієва

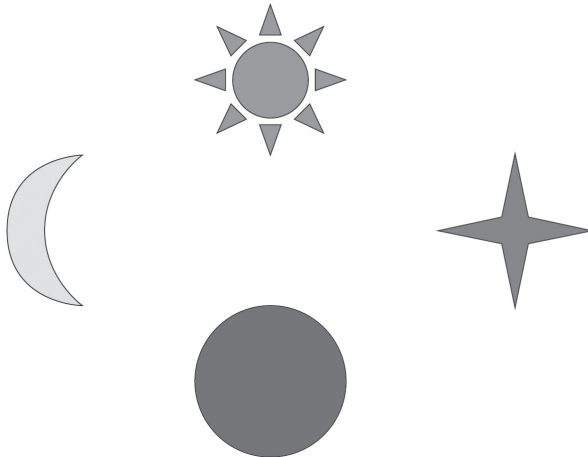
МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Україна в контексті світової цивілізації: традиції і сучасність

Випуск 2

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства,
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2012 р.*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2013

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф. — д-р політ. наук, проф.

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.

Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.

Соколовська К. М. — канд. іст. наук

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. конф.]. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013. — 188 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

С. О. Воронов

Культурні регулятори економічного розвитку підприємства 6

Г. А. Гайдукевич

Нейтральная Украина и черноморский регион..... 11

В. Ю. Горанін

Сучасний погляд на традиційний світогляд і вірування на теренах України 19

А. А. Гоцалюк

Гуманізація освіти на засадах історико-культурологічних дисциплін..... 29

О. С. Грецький

Громадянськість: етнокультурний вимір..... 34

О. І. Дікареєв

Цивілізаційний вимір міжнародних відносин України з Китаєм 39

І. В. Калько

Особливості гендерного літературознавства в Україні 48

А. В. Кальянов

Культурологічні чинники професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців 53

О. М. Кирилова

Виховний потенціал роману Ліни Костенко “Записки українського самашедшого” 59

О. М. Кирилова

Формування духовності особистості у листах Василя Стуса до сина 64

П. М. Лісовський

Проблема етнічності українства в європейську співдружність як простір громадянської суб’єктності (соціально-філософський конструктивізм мудрості)..... 68

П. В. Несторенко

Нагородна система України як продовження традицій світової цивілізації..... 75

О. Б. Применко

Комплекс меншовартості в українському менталітеті як результат “боротьби двох культур” — української і російської — у часи комуністичного режиму 80

С. В. Прищенко

Естетичні проблеми рекламної графіки як відображення соціокультурної сфери суспільства... 89

Є. А. Антонович,

С. В. Прищенко

Концепція інтегрованої навчальної дисципліни “дизайн реклами” 96

С. В. Прищенко,

Т. В. Сенчук

Витоки дизайну в контексті культури..... 102

В. С. Рижиков

Підготовка кваліфікованих юристів на засадах чинного законодавства..... 111

Л. Є. Калашнікова,

Є. В. Рильцев,

Х. Є. Лисак

Майбутнє програмується історією 116

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий устрій Бессарабської області у 1812–1856 рр...... 124

К. М. Соколовська

Українська національна символіка (історико-культурологічний аспект)..... 134

НАГОРОДНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальні проблеми українознавства, с. 75–79

Важливою структурною складовою багатогранної і взаємопов'язаної системи історичної науки є комплекс спеціальних історичних дисциплін — джерелознавчих галузей знань, що вивчають окремі типи (види) історичних джерел та розробляють теоретико-методологічні засади їх дослідження. Акумуляуючи в собі багатовікові знання з історії людства, вони мають давнє коріння, власні традиції і виступають ефективним засобом пізнання історії. Серед дисциплін, що вивчають окремі типи (види) джерел, є й фалеристика. Термін фалеристика походить від слова “фалера”, металева прикраса у вигляді жетону, бляхи; велика медаль. Вона комплексно вивчає історію заснування та функціонування орденів, нагородних медалей, нагрудних знаків відзнаки, значків та жетонів, досліджує процеси виникнення й розвитку нагородної системи, а також нагородну документацію та статистику в контексті розвитку суспільства. У широкому розумінні фалеристика — це історія вшанування цивілізаціями найдостойніших представників суспільства [1]. Ще до недавнього часу вона

була складовою нумізматики. Нині фалеристами називають не тільки людей, які вивчають ордена, медалі та інші знаки відзнаки, а й колекціонерів значків.

Слово “фалеристика” винайде-но древніми греками й утворено від назви відзнаки хороброго воїна. Це була овальна металева бляха, яку кріпили до зброї на лобі чи на грудях коня хороброго воїна. Ще древні греки почали прикрашати переможця лаврами. Це був мирний лавровий вінок для переможця спортивних змагань й урочистостей на честь верховного бога Зевса в місті Олімпії.

Древні греки створили європейську цивілізацію, а упорядкували її й систематизували та передали нам древні римляни. Римляни засвоїли грецький звичай надавати почесні переможцям і хоробрим воїнам, супроводжувати їх зовнішніми знаками відзнаки. Засвоїли і створили чітку систему нагород за військові та громадянські заслуги [2].

Християнська Європа, спадкоємниця грецької і римської цивілізації, вела війни з мусульманським Сходом за визволення Гроба Господня. Під час хрестових походів у

Палестині виникли перші духовно-лицарські союзи — Мальтійський орден, Тевтонський орден і орден Тамплієрів. Їх створили італійці, німці і французи. Гросмейстери (Великі Магістри), Комтури, Командори орденів мали знаки відмінності. Належність до ордену була досить почесною. Члени орденів носили особливий одяг, на який нашивали хрести певної форми і кольору. З часом королі й імператори стали створювати світські лицарські ордени, а потім відзначати дворян за заслуги того чи іншого ступеня придворного ордену, що стало нагородою за подвиг. Так з'явилися ордени в сучасному розумінні слова, ордени як знаки відзнаки за конкретні заслуги.

Європа дала світу багато яскравих, безцінних проявів генія і таланту. До якої б галузі творчості, науки, освіти й культури ви б не доторкнулися, навколо присутні великі європейські імена. Подібно до того як нічний небосхил важко уявити собі без зірок, якщо тільки його не застиляють темні хмари, так неможливо уявити собі освічену й культурну людину, яку б не торкнувся європейський вплив. Тому вивчення частини цього спадку є необхідним елементом будь-якої справжньої освіти [3].

Куди йдемо? Що робити? Ці непрості питання, які завжди хвилюють людей, особливо гостро постають перед суспільством у переломні часи його розвитку, коли руйнуються застарілі уявлення, а нові обрії ще не набули чітких контурів [4]. З настанням Незалежності перед Україною, як і в складний, суперечливий, а часом і трагічний шлях становлення й

розвитку нагородної справи доби визвольних змагань (1917–1920 рр.), постало завдання заснування державних нагород. Нагородна справа є важливою складовою державного будівництва, тому цілком логічним став крок до зміцнення державного суверенітету та незалежності, який було зроблено зі створенням у січні 1992 р. Комісії Президії Верховної Ради України щодо заснування державних нагород України. Перед нею постало непросте завдання: проаналізувати історичні витоки, правові та практичні аспекти нагородної політики незалежної України.

Поодинокі спроби досягнути нагородну спадщину України робилися і раніше. За роки радянської влади вітчизняним вченим вдалося видати кілька невеликих розвідок з нетривалої історії єдиного ордена Радянської України — ордена Трудового Червоного Прапора Української Соціалістичної Радянської Республіки 1921–1933 рр. та ряд документальних збірок про державні нагороди, якими були Почесна Грамота та Грамота Президії Верховної Ради Української РСР, а також почесні звання УРСР. Інших нагород в Україні, здавалося, ніколи не було, а існуючі — нібито й не мали історичного коріння. Проте вони були і стосувалися державних відзнак Центральної Ради, Української Народної Республіки, Української держави за гетьманської влади, Директорії УНР та екзильного уряду Української Народної Республіки. Вивчати їх у радянські часи було не лише неперспективною і малоактуальною, а й дуже небезпечною справою. Адже йшлося про україн-

ські уряди, які не визнавалися радянською владою, таврувалися як ворожі та націоналістичні. А враховуючи, що багато архівних документів доби визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр. зберігалися під грифом “для службового користування”, то були просто недосяжні для загалу дослідників. Їм довелося зосередити свою увагу на історії нагород Радянського Союзу, що відповідало ідеологічним засадам тогочасного суспільства.

Разом з тим дослідники з української діаспори у повоєнний період зосередили увагу на вивченні значного масиву фалеристичних пам’яток України, які постали на різних етапах визвольної боротьби й мали утверджувати ідеї побудови незалежної Української держави [5]. Справжньою сенсацією на фалеристичному полі стало видання 1991 р. в Торонто (Канада) Ярославом Самолюком порівняно невеличкої книжки “Українські військові відзнаки: ордени, хрести, медалі, нашивки”, у передмові якої написано, що “ця перша спроба такого видання призначена також як інформація для колишніх українських вояків, як рівно ж і для колекціонерів, що цікавляться медалями” [6]. У ній було систематизовано нагороди УНР, відзнаки українських національних військових формувань та громадських організацій з 1918 р. до кінця 1980-х років. Книга мала такий великий попит, що її, навіть без дозволу автора, було перевидано у Києві та Львові.

Лише у 1992–1996 рр. у різних виданнях було опубліковано понад 200 матеріалів, пов’язаних з тими чи іншими аспектами нагородної справи,

історії нагородотворення та фалеристики України. 1992 р. розділ “Фалеристика” з’явився у навчальному посібнику для студентів “Спеціальні історичні дисципліни”, написаному Д. Табачником [7].

Серед значних видань останнього часу — “Відзнаки Президента України: ордени, медалі, нагородна зброя” (К., 1999) [8] і А. І. Рудиченко, Я. Ю. Тинченко “Награды и знаки национальных армий и правительств. Украина. Белоруссия. Литва. Учредительные документы. Изготовление. Практика награждений. Типы и разновидности” (К., 2011) [9]. З травня 1993 р. у Львові на громадських засадах видається Вісник Українського геральдичного товариства.

1992 р. в незалежній Україні почала формуватися власна нагородна система. Правове поле визначало існування двох рівнів нагород: державні нагороди (засновані законодавчою владою) і президентські відзнаки (запроваджені поправкою від 13 лютого 1992 р. до Конституції України). До 2000 р. в Україні складалася струнка нагородна система зі своєю ієрархією. Найвищу сходинку в ній посідає найвища відзнака — Звання “Герой України” (серпень 1998). Вона складається з двох орденів: “Золотої Зірки” і Ордена Держави. Другим є елітарний Орден князя Ярослава Мудрого (п’ять ступенів, 1995). Третє місце посідає трьохступеневий орден “За заслуги” (1996), що замінив Почесну відзнаку Президента України, засновану з нагоди першої річниці незалежності України (1992). Наступним йде орден Богдана Хмельницького (трьох ступенів, 1995), призначений для на-

городження військовослужбовців та ветеранів Великої вітчизняної війни за проявлені героїзм і мужність при захисті Вітчизни. Цю відзнаку органічно доповнює Орден “За мужність”, яким відзначається героїзм, виявлений за надзвичайних обставин і спрямований на захист людини, її прав і свобод. До 1996 р. нагороджували зіркою “За мужність” і хрестом “За мужність”, яким це — Орден “За мужність” (трьох ступенів, 1996). Шостим у системі відзнак є Орден Ольги (трьох ступенів, 1997), яким нагороджуються жінки за визначні заслуги у державній, громадській, виробничій, науковій, освітній, культурній та іншій сферах суспільної діяльності. Сьомою нагородою у системі державних орденів України став 30 липня 2003 р. Орден Данила Галицького [10], восьмою — Орден “Свобода” (2008) і дев’ятою — відзнака Президента України “Хрест Івана Мазепи” (2011).

Особливе місце у системі державних нагород України посідає відзнака “Іменна вогнепальна зброя” (квітень 1995), що успадкувала традицію нагородження іменною зброєю в українському козацькому війську XVII–XVIII ст. та у збройних силах УНР. Іменною зброєю є пістолет моделі “Форт–12”, створений вітчизняними зброярами.

В Україні функціонують також дев’ять медалей, призначених для нагородження військовослужбовців Збройних сил України та цивільних осіб.

16 березня 2000 р. Президент України підписав ухвалений Верховною Радою України Закон України “Про державні нагороди”.

Використовуючи кращі досягнення минулого при єдиному державному підході до нагородної системи, маємо творити твердо, послідовно, відповідально, бо духовною батьківщиною України є Європа.

Література

1. *Томазов В. В., Дмитрієнко М. Ф. та ін.* Спеціальні історичні дисципліни: довідник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Кер. авт. кол. І. Н. Войцехівська. — К.: Либідь, 2008. — С. 486.
2. *Болгов В., Чепак В., Чепак Г.* Фалеристика. Рассказы об орденах, крестах, медалях. — К., 2005. — С. 4–5.
3. *Кинелев В. Г., Миронов В. Б.* Образование, воспитание, культура в истории цивилизаций. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. — С. 5.
4. *Куди йдемо? // Матеріали науково-практичної конференції “Ідеологія та ідейно-політичні засади державного будівництва в Україні” (Київ, 24–25 груд. 1992 р.).* — К., 1993. — С. 3.
5. *Безгін І., Бузало В. та ін.* Нагороди України: історія, факти, документи: У 3 т., Т. 1 / Кер. авт. кол. Табачник Д. — К.: Українознавство. Фірма “ARS-Ukraine”, 1996. — С. 5–6.
6. *Семотюк Я.* Українські військові відзнаки: ордени, хрести, медалі та нашивки. — Торонто, 1991. — С. 1.
7. *Безгін І., Бузало В. та ін.* Нагороди України: історія, факти, документи: У 3 т., Т. 1 / Табачник Д. Кер. авт. кол. — К.: Українознавство. Фірма “ARS-Ukraine”, 1996. — С. 9.
8. *Відзнаки Президента України: ордени, медалі, нагородна зброя: Фотоальбом / Авт.-упоряд. М. П. Білоблочкий, В. Й. Бузало,*

- В. М. Куценко та ін. — К.: Мистецтво, 1999. — 168 с.
9. Рудиченко А. И., Тинченко Я. Ю. Награды и знаки национальных армий и правительств. Украина. Белоруссия. Литва. Учредительные документы. Изготовление. Практика награждений. Типы и разновидности / А. Рудиченко, Я. Тинченко. — К.: Логос, 2011. — 438 с.
10. Томазов В. В., Дмитрієнко М. Ф. та ін. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Кер. авт. кол. І. Н. Войцехівська. — К.: Либідь, 2008. — С. 493.